

VI. sz. melléklet

Egyes alapjogokat sértő bűncselekmények legfelsőbb bírósági/ kúriai gyakorlata.

I. Btk. XXI. fejezetből

az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények közül

1) *Lelkiismereti és vallásszabadság megsértése*

215. § (1978. évi IV. törvény 174/A. §)

2005-ig visszamenően más határozat nem volt fellelhető, ezért a Legfelsőbb Bíróság Bfv.V.697/0998. számú, a BH 1999.292. számon közzétett határozata használható.

Az Alaptörvény mindenki számára biztosítja a gondolat, a lelkiismeret és a vallás szabadságát (VII. cikk).

Ez olyan alapvető jog, amely megillet minden magyar állampolgárt, és az állam joghatósága alá tartozó nem magyar állampolgárságú természetes személyt. Magába foglalja a vallás vagy más meggyőződés szabad megválasztását, megváltoztatását és az egyénnek azt a jogát, hogy vallásos cselekmények, szertartások végzése útján vagy egyéb módon, akár egyénileg, akár másokkal együttesen nyilvánosan vagy a magánéletben kinyilvánítsa, kinyilvánítását mellőzze, gyakorolja vagy tanítsa. E bűncselekmény sértettje nem csupán természetes személy, hanem önálló jogképességgel nem rendelkező személyösszesség is lehet. Korlátozására kizárólag a társadalom védelme érdekében kerülhet sor.

A lelkiismereti és vallásszabadság megsértésének büntetvényében állapította meg a bíróság annak a terheltnek a bűnösségét, aki a vidéki nagyvárosban helyismerettel nem rendelkezett és a katolikus templom környékén a hivatalosan bejelentett úrnapi körmenet miatt gépkocsijával várakozásra kényszerült, járművével olyan közelségben hajtott az emberek közé, hogy ruhájukat érintette, a körülötte lévő híveket előbb a gépkocsijából kiszállva trágár szavakkal illette, utat követelt magának és pisztolyát elővéve azt a közelében lévő emberek felé fordítva megfenyegette őket.

Az Alkotmánybíróság 4/1993. (II. 12.) AB számú határozata szerint a lelkiismereti szabadság és a vallásszabadság külön is nevesített joga azt ismeri el, hogy a lelkiismereti meggyőződés és ezen belül adott esetben a vallás az emberi minőség része, szabadságuk a személyiség szabad kibontakozásához való jog érvényesülésének feltétele. Szoros összefüggését az emberi méltóság jogával akkor is figyelembe kell venni, amikor a vallásszabadság másik két összetevőjéről – a vallásgyakorlásról, illetve a meggyőződés szerinti cselekvésről – van szó.

Az egyház, vallásfelekezet, vallási közösség szertartásaira rendelt helyiségben nyilvános botrány okozása, illetőleg a vallási tisztelet tárgyának vagy a szertartások végzésére szolgáló tárgynak a szertartásokra rendelt helyiségében vagy azon kívüli meggyalázása a szabálysértésekről, szabálysértési eljárásról és a szabálysértési nyilvántartási rendszerről szóló 2012. évi II. törvény 188. § szerinti szabálysértésnek minősül. Az elhatárolás alapja szempontjából meghatározó jelentőségű, hogy erőszakkal vagy fenyegetéssel, vagy pedig botrány okozásával, illetőleg a szertartás végzésére szolgáló tárgy meggyalázásával követik-e el a cselekményt.

2) Közösség tagja elleni erőszak

216. §

Miskolci Törvényszék Fk.1188/2011/217.

Debreceni Ítéltábla Fkf.498/2013/13.

Kúria Bhar.II.118/2014/11.

A bűncselekmények helyes minősítése körében ismétlődően eldöntendő kérdés, hogy az egyik cselekmény miért minősül közösség tagja elleni erőszak büntetének, ugyanakkor „lényegében nagyon hasonló vagy egyező tényállás alapján” a másik cselekmény garázdaság büntetének vagy vétségének.

A közösség tagja elleni erőszak büntettét (Btk. 216. §) tekintve a helyes büntetőjogi megítéléshez az adott ügyben azt kell eldönteni, hogy a terhelt magatartását a sértettek azonos csoporthoz tartozása, mint különös indíték motiválta-e, avagy a cselekmény az alanyi oldal érzelmi jellemzőit tekintve nem több, mint a garázdaság törvényi tényállásában megfogalmazottak szerint az általános együttélési szabályok nyílt semmibevétele.

A konkrét ügyben megállapított történeti tényállás szerint a Jobbik Magyarországért Mozgalom helyi szervezete 2009. év novemberében lakossági fórumot szervezett az s.-i általános iskolában, amelynek tárgya a párt programjának bemutatása, népszerűsítése volt. A helyi cigány közösség tagjai a lakossági fórumot provokációnak tartották. Közvetve a „romagyilkosságok”, közvetlenül a lakossági fórumon elhangzott állítólagos cigányellenes kijelentések miatt gyűlölet alakult ki az s.-i cigány közösség hangadóiban általában a magyarság, azon belül is a Jobbikkal szimpatizáló személyekkel szemben. E napon tettelegességre nem került sor, de a helyi cigányság képviselői hangos kiabálással szidalmazták, fenyegették a rendezvényt biztosító és zömében az Új Magyar Gárda Mozgalomhoz tartozó személyeket.

Miután a rendezvény szervezőjét, aki egyben a Jobbik s.-i elnöke is, két cigány származású férfi megfenyegette, délutánra számos, a jobbikkal szimpatizáló személyt értesített a történetekről, akiket bográcsolásra is meghívott lakása udvarára.

A gépkocsival érkező sértettek és más autók is a bevezető úton, illetve a bekötőúton megálltak, csendben viselkedtek, kifejezetten gárdista ruhát senki nem viselt, támadásra okot adó magatartást senki nem tanúsított.

Ennek ellenére a helyszínre két csoportban érkező személyek – részint a cigány kisebbség mintegy 40-50 főre becsülhető csoportja – baltával, lapáttal, fakaróval, vasvillával, kapával, egyéb sérülés okozására alkalmas eszközökkel felfegyverkezve folyamatosan kiabálta, hogy „megdöglötök magyarok, megölünk benneteket”. Röviddel ezután a tömegből kivált kb. 10-15 főre becsülhető csoport (a jelen ügy terheltjei), akik a helyszínen tartózkodó rendőr intézkedését semmibe véve egy család Suzuki gépkocsijára támadtak. A II. rendű terhelt – és ismeretlen társai – a gépkocsit ütlegelni kezdték, többen ordibáltak, a VII. rendű terhelt „Öljétek meg őket!” kiabálással buzdította társait. A felfegyverkezett tömeg pedig megszakítás nélkül azt skandálta, hogy „Megdöglötök büdös szemét magyarok!”, „Meghaltok büdös magyarok!”, „Megölünk benneteket!”

A terhelték a verbális megnyilvánulásokkal egy időben élet kioltására alkalmas eszközökkel (pl. a II. rendű terhelt egy kapanyél vastagságú, kb. 150 cm hosszúságú bottal) támadtak rá a

Suzuki gépkocsira, a kezdetben dolog ellen ható erőszak a sértettek testének támadását is szolgálta, amit két sértett nyolc napon belül gyógyuló sérülései is igazoltak.

A fentiekben idézett kijelentések – a bíróságok állásfoglalása szerint – egyrészt messzemenően meghaladják a garázda magatartások során rendszerint elhangzó és gyalázkodó tartalmú szitokszavak általános indulati töltését, másrészt félreérthetetlenül világossá tették, hogy a sértettek bántalmazásának érzelmi alapja a magyarságuk miatti ellenséges érzület, vagyis a terheltek magyarságuk miatt akartak elégtételt venni rajtuk.

Ugyanakkor olyan esemény nem történt, amely a magyarsággal azonosított Jobbik helyi megjelenésével felvetette volna annak lehetőségét, hogy a helyi cigány közösséget erőszakos cselekmények veszélye fenyegetné. Annak a közösség tagja elleni erőszak minősítése körében nincs jelentősége, hogy a terheltek erőszakos fellépését milyen előzmények váltották ki, mert azok függetlenek voltak a megtámadott sértettek személyétől. Ezzel szemben a terheltekben a magyarságra kivetített ellenérzések felfokozódtak, és az indulatok felfokozásával a magyarsággal szemben felszított gyűlölet egy általános ellenségképet generált. Nem kétséges, hogy a terhelteket az motiválta, hogy a sértettek más népcsoporthoz tartoznak, a folyamatosan ismételt fenyegetés is ehhez kapcsolódott. Az események idején szándékegységben cselekvő terheltek részéről elhangzott kijelentések köznyelvi értelemben a magyarsággal szembeni heves ellenséges érzelem képzete tapad, amely messzemenőkéig meghaladja a garázda magatartások során rendszerint elhangzó és gyalázkodó tartalmú szitokszavak általános indulati töltését.

E cselekmény egyúttal kétségkívül megvalósította a köznyugalom súlyos megzavarását eredményező, felfegyverkezve és csoportosan elkövetett garázdaság büntetettét is [Btk. 339. § (2) bekezdés a) és d) pont], azonban a három évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő garázdasággal valódi alaki halmazatban a két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett közösség tagja elleni erőszak büntetettével nem állhat.

A Kúria, mint harmadfokú bíróság a 2012. évi C. törvényben az emberi méltóság és az egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények között elhelyezett – az 1978. évi IV. törvény 174/B. §-ában megfogalmazottakhoz képest szerkezetileg újrastrukturált, de az alaptényállást és a minősítő körülményeket tekintve tartalmilag azonos – közösség tagja elleni erőszak büntetettének [Btk. 216. § (2) bekezdésbe ütköző és a (3) bekezdés b) és e) pontja] minősítette.

Kifejtette, hogy a bűncselekmény az emberi méltóságot, és emellett, illetve ezen belül a különböző kisebbségeket védi; elsősorban a nemzeti, etnikai, faji, vallási vagy más csoportok elleni erőszakos fellépést tilalmazza. Ugyanakkor a nemzeti, etnikai, faji, vallási vagy a lakosság bármely csoportjához tartozás ténye nem szükségszerű eleme a passzív alannyá válásnak, elegendő, ha az elkövető tévesen feltételezi az ezen csoportok egyikéhez vagy többségéhez tartozást.

Mindig a tényleges szituációtól is függ, hogy adott helyen és időben ki tekinthető többségnek, illetve kisebbségnek. A különböző közösségek konfliktusok nélküli egymás mellett élése társadalmi érdek, ezért a büntetőjog eszközeivel is meg kell akadályozni, hogy bárkit egy közösséghez tartozása miatt támadás érjen.

Pesti Központi Kerületi Bíróság 8.Fk.27246/2010/83.

Fővárosi Bíróság 31.Fkf.8472/2011/38.

Kúria Bfv.II.590/2012/18.

Az elsőfokú bíróság az I-VII. rendű terhelteket – többek között – közösség tagja elleni erőszak büntetében, mint tártetteseket [1978. évi IV. törvény 174/B. § (1) bekezdés, (2) bekezdés b) és e) pontja] mondta ki bűnösnek.

A bűncselekmény alapját képező tényállás lényege szerint 2009 szeptemberében a délelőtti órákban egy fővárosi kerületében a II., III. és a VII. rendű terhelt hangosan veszekedett, illetve belekötött a járókelőkbe. Az egyetemi hallgató sértettnek az egyetem épülete felé közeledve a terheltek mellett kellett elhaladnia, amikor a III. rendű terhelt ütésre emelt kézzel belekötött, hogy miért nézi őket. A sértett a III. rendű terheltet két karját a könyökhajlatban megragadta és kérte őt, hogy a támadással hagyjon fel. A III. rendű terheltet ellökte, hogy a további támadás elől kitérjen és az iskola felé sietett. A III. rendű terhelt követte őt és „Rohadt szemétláda! Te buzi magyar, mit képzelsz magadról! Hogy merészelt bejönni az én utcámba, ahol a cigányok az urak, nem a magyarok!” szavakkal sértegette. Amikor utolérte őt ismételten támadóan lépett fel, további – a sértett magyarságára vonatkozó – szidalmazás közepette „Hogy mersz hozzám érni, te buzi magyar!” a sértettre emelte a jobb kezét, aki ismét megpróbálta a könyökhajlatánál megfogni, de ez nem sikerült. Ekkor két kezénél fogva ellökte a a III. rendű terheltet és ún. tolorúgással lábom rúgta őt, aki ettől elesett. A rúgás a III. rendű terhelt korábban operált lábát érte, ekkor a II. és a III. rendű terhelt segítségért kezdett kiabálni. A VII. rendű terhelt odament a sértetthez, nyakát hátulról megragadva őt több esetben a hátán ökölrel megütötte. A II. rendű terhelt kiabálására felfigyelő gyermekei, az V. és VI. rendű terheltek, valamint a vendégségben ott tartózkodó IV. rendű terhelt az utcára kifutottak, látva a földön ülő III. rendű terheltet „Köcsög magyar!” illetve „Rohadt magyar, megöllek!” szavak kíséretében üldözni kezdték a sértettet.

A kollégium épülete előtt a VI. rendű terhelt utolérte a sértettet, megragadta, gyomron rúgta, miközben társai „Rohadt magyarok! Rasszisták! Rohadt szemetek vagytok! kiáltásokkal szidalmazták őt. A IV., V. és VI. rendű terheltek a bejáratnál lévő beugróba beszorították a sértettet, valamennyien bántalmazták, a fejét próbálták megütni, amit a karjával sikerült elhárítani. A fogásból kiszabaduló és menekülő sértettet tovább üldözték, őt közrefogva támadták. Az iskola bejáratához időközben odaérkezett az I. és a II. rendű terhelt, valamint egy gyermekkorú személy, akik a VI. rendű terheltet a sértett bántalmazására buzdították. Végül a gyermekkorú az egyik elkövető felhívására a közeli lakásból egy 19 cm pengehosszúságú recés élű kést hozott a helyszínre és azt az V. rendű terheltnek átadta.

Az iskola épületébe bemenekülő sértett a mosdóban elbújt. Az V. rendű terhelt a késsel kaszálo mozdulatot tett, miközben a terheltek és társaik „Adjátok ki a bűdös, köcsög magyart, hadd szurkáljam meg! szavakat kiabálták. Egymásnak átadva a kést bementek az iskola épületébe a terheltek, de a sértettet nem találták, ezért kijöttek az utcára.

Erőszakos magatartásukkal csak a helyszínre kikerülő rendőrök észlelésekor hagytak fel.

Az elsőfokú bíróság ítéletének jogi indokolása szerint a III. és a VII. rendű terheltek már a konfliktus kezdetekor becsmérítő kijelentéseket tettek a sértett magyarságára, majd lényegében ugyanezen szavak kíséretében bántalmazták őt a többiek, illetve késsel fenyegették. A „rohad magyar, szemétláda magyar, buzi magyar, köcsög magyar” kijelentések, amelyek a bántalmazást és a kényszerítést kísérték, egyértelműen utaltak arra, hogy az elkövetőket a sértettel szembeni támadásban mi motiválta.

A másodfokú bíróság – a III. rendű terhelt kivételével – a bűncselekmény jogi minősítése

tekintetében nem osztotta az elsőfokú bíróság álláspontját. A III. rendű terheltnek a sértett magyarságára tett kifejezések – a más indíték hiányában – egyértelműen arra utalnak, hogy származása miatt támadt a sértettre, cselekményét az motiválta, hogy a sértett más népcsoporthoz tartozott.

Ugyanakkor a másodfokú bíróság álláspontja szerint az I., II., IV., V., VI. és VII. rendű terheltnek nem a származása miatt kezdték el üldözni, illetve bántalmazni a sértettet, hanem a III. rendű terheltet ért sérelmet akarták megbosszulni. A felindult terhelt „feltehetően szitokszóként használták a magyarságot sértő, gyalázó kijelentéseket”. A kihívóan közösségellenes, erőszakos magatartást nem a sértett nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz vagy a lakosság egyes csoportjaihoz tartozás vagy vélt tartozása miatt, de csoportosan és a köznyugalmat súlyosan megzavarva, felfegyverkezve megvalósító terhelt cselekményét az 1978. évi IV. törvény 271. § (1) bekezdés és a (3) bekezdés a) és d) pontja szerint minősülő garázdaság büntetnének minősítette. E terhelt magatartása alkalmas volt arra, hogy másokban megbotránkozást és riadalmat keltsen, de az sem kétséges, hogy egy iskola előtt történt elkövetés és a magyarságot sértő, gyalázó kifejezések használata miatt a cselekmény súlyosan megzavarta a köznyugalmat is.

Az I., II., IV., V., VI. és VII. rendű terheltnek terhére a cselekmény törvénysértő minősítése és emiatt törvénysértő büntetés, illetve intézkedés miatt benyújtott felülvizsgálati indítványban kifejtett ügyészi álláspontot a Kúria mindenben osztotta.

Azt vizsgálta, hogy a felülvizsgálati indítvánnyal érintett terhelt cselekménye a közrend ellen bűncselekmények közé tartozó garázdaság keretein belül maradt, vagy cselekményük már a személy elleni bűncselekmények körébe emelkedett.

Az 1978. évi IV. törvény 174/B. § 2009. február 1. napjától, valamint 2011. május 7. napjától hatályos normaszöveget figyelembe véve – ez utóbbi az egyéb kihívóan közösségellenes magatartásokat is büntetni rendeli, így azt is, aki olyan kihívóan közösségellenes magatartást tanúsít, amely alkalmas arra, hogy valamely nemzeti, etnikai, faji, vallási csoporthoz tartozó közösség tagjaiban riadalmat keltsen – rámutatott, hogy a Fővárosi Bíróság helyesen fejtette ki miszerint relatív és mindig a tényleges szituációtól is függ, hogy az adott helyen és időben ki tekinthető többségnek, illetve kisebbségnek. A bűncselekmény elkövetője tettesként bárki lehet, akár olyan személy is, aki a passzív alannyal, tehát a bántalmazott vagy kényszerített személlyel azonos csoporthoz tartozik, és részt vesz az elkövetési magatartás végrehajtásában társaival együtt, amikor tudja, hogy társai a más csoporthoz tartozás miatt valósítják meg az elkövetési magatartást.

A bűncselekmény törvényi tényállásában megfogalmazott indítéka, motívuma a passzív alany valamely csoporthoz tartozása, a jogi minősítés szempontjából pedig a cselekmény motivációjának van jelentősége. A csoportos elkövetés esetén ezért alapos vizsgálatot igényel, hogy az egyes elkövetőket konkrétan mi motiválta a cselekmény elkövetésekor.

A III. rendű terhelt úgy kötött bele a korábban általa nem ismert sértettbe, hogy az nem tanúsított a támadásra okot adó magatartást. A kötekedés során használt kijelentések és más, a sértett magyarságára tett sértő kifejezések egyéb indíték hiányában arra utalnak – miként ezt az alapeljárásban az első és a másodfokú bíróság is egyezően megállapította –, hogy a III. rendű terhelt a sértettre származása miatt támadt rá. Annak nincs jelentősége, hogy e terhelt ingerültségét milyen előzmények váltották ki, azok ugyanis függetlenek voltak a sértett személyétől.

A másodfokú bíróság ugyanakkor ténybeli következtetéssel azt állapította meg, hogy az I-II., illetve IV-VII. rendű terheltek nem a származása miatt kezdték üldözni és bántalmazni a sértettet, hanem a III. rendű terheltekért sérelmet akarták megbosszulni. E terheltek megjelenésének, illetve erőszakos fellépésének, az eseményekbe való beavatkozásának indoka a bosszú volt.

Attól kezdve, hogy a III. és a VII. rendű terheltek kiabálására a további terheltek megjelentek és azonnal a sértettre támadtak, folyamatos, megszakítás nélküli, indulatos kiabálásuk ellenére sem hangzott el, hogy a sértett a III. rendű terheltek megrúgta és ezért haragszanak rá, ezért állnak rajta bosszút. Ellenben a sértettet „Köcsög magyar!”, illetve „Rohadt magyar, megölünk!” szavak kíséretében kezdték üldözni. Ettől kezdve a hosszan tartó cselekménysor végéig kétségtelenül és kizárólag magyarsága miatt bántalmazták, kényszerítették a sértettet ordibálás kíséretében a tényállásban részletezett módon. Így bár nem a kiváltó, de a cselekménysorozat meghatározó, mozgató, előrevivő motívuma az volt, hogy a sértett más népcsoporthoz tartozik. Közömbös a III. rendű terheltek kivételével a többi terheltek esetében, hogy az eredeti indíttatás (egyik társuk lábának megrúgása) csapott át a sértett magyarsága miatti dühödte indulatba, vagy az eredeti indíték az újonnan feltámadó motívum dominanciája mellett is fennmaradt. Párhuzamos motívum esetén ugyanis mindkét motívumot vizsgálni és értékelni kell.

Kétségtelen ugyanakkor, hogy e cselekmény egyúttal megvalósította a köznyugalom súlyos megzavarását eredményező, felfegyverkezve és csoportosan elkövetett garázdaság büntetettét is, amely egy évtől öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő [1978. évi IV. törvény 271. § (3) bekezdés a) és d) pontja].

A garázdaság azonban szubszidiárius bűncselekmény, ezért a két évtől nyolc évig terjedő szabadságvesztéssel fenyegetett közösség tagja elleni bűncselekmény mellett, azzal valódi alaki halmazatban nem állapítható meg. Ennélfogva a terheltek terhére megállapított bűncselekmény kizárólag közösség tagja elleni erőszak büntettként [1978. évi IV. törvény 174/B. § (1) bekezdés, (2) bekezdés b) és e) pontja] minősül, amelyet az I. és a II. rendű terheltek bűnsegédként, a III., IV., V., VI. és VII. rendű terheltek pedig társtettesként követtek el.

A törvényes minősítés (közösség tagja elleni erőszak büntette) miatt lényegesen megváltoztak azok a törvényes keretek, amelyek között a büntetés kiszabható, ezáltal a II., III., IV., V., VI. és VII. rendű terheltek esetében a Kúria indokoltnak tartotta a büntetés súlyosítását is.

*Ózdi Városi Bíróság 3.B.96/2010/4.
Legfelsőbb Bíróság Bfv.III.87/2011/5.*

A városi bíróság az I. és a II. rendű terheltek bűnösségét társtettesként elkövetett közösség tagja elleni erőszak büntetettében állapította meg:

A büntetlen előéletű, ittas terheltek 2010. január 1-jén a község utcáján felfigyeltek a velük szemben haladó sértettre, akiről tudták, hogy tagja volt a Magyar Gárdának. Ezért bosszúból, fennhangon szidalmazni kezdték, mindketten többször megütötték, majd a földre eső sértettet megrúgták, aki a fején, bal vállán, illetve karján több, nyolc napon belül gyógyuló sérülést szenvedett.

A Legfelsőbb Bíróság – a terheltek javára, a cselekmény törvénysértő minősítése és

törvénysértően eltúlzott büntetőjogi joghátrány miatt – felülvizsgálati eljárásban meghozott határozatában – osztva a megyei főügyészség és a Legfőbb Ügyészség indítványát – kifejtette, hogy az eszmerendszer közösségére alapozottan szervezett csoport (egyesület, mozgalom, stb.) tagjai csak akkor élvezhetnek kiemelt büntetőjogi védelmet, ha a szervezet az alkotmányban rögzített elveket tiszteletben tartva, törvényes keretek között fejt ki a tevékenységét.

A Magyar Gárda Hagyományőrző és Kulturális Egyesületet – és az annak szervezeti egységeként létrehozott Magyar Gárdát – a bíróság 2009. július 2-án jogerős ítéletével feloszlatta.

A nemzeti, etnikai, feji, vallási vagy egyéb lakossági csoport ellen irányuló célból létrehozott és a törvényi előírásokkal nyilvánvalóan szembe helyezkedő szerveződés tagjait – kiváltképpen akkor, ha a szervezetet a bíróság jogerős döntésével már fel is oszlatta – értelemszerűen a büntetőjog sem védheti fokozottan, hiszen ebben az esetben a jogrend egységének elve szenvedne súlyos sérelmet.

A terheltek nyílt utcán tanúsított erőszakos magatartása ugyanakkor nem nélkülözte a kihívó közösségellenességet, s alkalmas volt arra, hogy másokban riadalmat, megbotránkozást keltsen, ezért cselekményük társtettesként elkövetett garázdaság vétségének minősül.

II. Btk. XXXII. Fejezet **Köznnyugalom elleni bűncselekmények**

1) *Közösség elleni izgatás*

1978. évi IV. törvény 269. §
BH2005.46.

Fővárosi Bíróság Katonai Tanácsa Kb.II.154/2009/9.
Fővárosi Ítéltábla Katonai Tanácsa 6.Kbf.21/2009/4.
Legfelsőbb Bíróság Bhar.I.809/2010/3.

Az elsőfokú bíróság a szerződéses őrmester terheltet közösség elleni izgatás bűntettében mondta ki bűnösnek [1978. évi IV. törvény 269. § b) pont] és pénzbüntetésre ítélte.

A tényállás lényege szerint a terhelt, aki rajparancsok-helyettesi beosztásban kifogástalanul látta el szolgálati feladatait, egy, a Csenedőrségi Lapok 11. számában 1916. április 10-én „A cigánykérdés hazánkban” címen megjelent cikket az internetről letöltötte és azt kifüggesztette a század körletszintjén található falújságra. A cikket 10 fő elolvasta, illetve az alegység személyi állományából mintegy 40 főnek lehetősége nyílt arra, hogy azt elolvassa.

A szerző a cikkben a cigányságról, mint etnikai népcsoportról negatív tényeket állít, őket a társadalom testén élőködő – („a társadalom élő testén évszázadok óta rágódó fekély, nyitott seb”), az állami hatalmon és törvényen kívül, sajátos babonás hitvilág által szabályozott normák között élő, kizárólag annak engedelmességek népcsoportnak jellemzi. A cigányokat bűnözőként említi, akik vándoréletet élnek, kivonják magukat az anyakönyvezés, a közterhek (adófizetés, katonai kötelezettség) viselése alól. Nem ismerik a tulajdon sérthetlenségét, a házasság jogintézményét, a rendszeres és állandó munka szükségességét és „szükségleteiket majdnem kivétel nélkül büntetendő cselekményekkel, lopással, csalással, rablással, jóslással,

kuruzslással, orvvadászattal, mezőrendőri kihágással szerzik be. Ha a körülmények úgy kívánják, úgy gyújtogatástól, emberöléstől, gyermekrablástól sem riadnak vissza.”

A cigánykérdés „megoldására” a cigány kisebbség, mint etnikai népcsoport tagjai ellen gyűlöletre uszító kijelentéssel tesz javaslatot: „Évszázadok óta vajúdjó, de még mindmáig is megoldatlan probléma az ún. cigánykérdés és valóban bűn a társadalom ellen, ha ezt az egyre jobban elmérgesedő rákfénét kivágni, orvosolni meg nem kíséreljük.”

Az elsőfokú bíróság a terhelt azon magatartását, hogy a cigányság ellen gyűlöletre uszító cikket az alakulat faliújságára kifüggesztette alkalmasnak találta arra, hogy a cigányság, mint etnikai népcsoport ellen az alakulat állományán belül gyűlöletet szítson, különös tekintettel arra, hogy ott cigány származású katonák is teljesítettek szolgálatot. A cikk (azzal, hogy a cigányokat bűnözőként említi, akik a szükségleteik kielégítése érdekében a legsúlyosabb bűncselekmény elkövetésétől sem riadnak vissza, valamint a társadalom testén megjelenő rákfene orvoslására tett javaslat nem más, mint a cigányság ezen körének likvidálása) önmagában alkalmas volt arra, hogy a cigány etnikummal szemben gyűlöletet keltsen.

Az ítéletábra helytállóan találta az elsőfokú bíróság ítéletének indokolásában kifejtetteket annyiban, hogy a közösség elleni izgatás büntette jogi megítélésénél nélkülözhetetlen jogforrás az Alkotmány, a Polgári és Politikai Jogok Egyezségokmánya, az Alkotmánybíróság 30/1992. (V.26.) AB számú határozata.

Ez utóbbi V/2. pontjában – a gyűlöletre uszítás, mint tényállási elem fogalmának alkotmányos értelmezésével – kapcsolatos iránymutatást és a jogtörténeti előzményeket, a Kúria iránymutató gyakorlatát megvizsgálva arra a következtetésre jutott, hogy a történeti tényállás nem alkalmas a közösség elleni izgatás büntetének megállapítására, mert a terheltnek a cselekmény elkövetésekor nem kellett azzal számolnia, hogy az általa felgerjesztett indulatok hatására konkrét veszély keletkezik.

Egy 1916-ban írt cikk önmagában való megismerése, még ha abban vitatható megállapítások is vannak, az ahhoz fűzött jelenkori kommentár nélkül objektíve nem volt alkalmas az emberek nagyobb tömegében a szenvedélyeket oly mértékben felszítani, hogy az a tevékeny gyűlölet kiváltására és ezzel a társadalmi rend és béke, a harmonikus és toleráns emberi kapcsolatok megzavarásához vezetne. Ezért a terheltet bűncselekmény hiányában felmentette.

A Legfelsőbb Bíróság (Kúria) határozatában – osztotta a másodfokú bíróság által kifejtett jogi indokokat – az alábbiakat emelte ki:

A társadalmi rend és béke, – az 1978. évi IV. törvény szóhasználatával a köznyugalom – megzavarása mögött ott van a nagyszámú egyéni jog megsértésének veszélye is. A csoport ellen felszított indulat fenyegeti a csoporthoz tartozók becsületét, méltóságát (szélsőséges esetben életét), megfélemlítéssel korlátozza őket más jogaik gyakorlásában (köztük a szabad véleménynyilvánításban) is. A gyűlöletre uszítás olyan veszélyt hordoz egyéni jogokra is, amelyek a közvetlen tárgyként szereplő köznyugalomnak olyan súlyt adnak, hogy tekintetében a véleményszabadság korlátozása szükségesnek és arányosnak tekinthető. Ennek megfelelően az Alkotmánybíróság a 95/2008. (VII.3.) AB számú határozatában mutatott rá arra, hogy a gyűlöletbeszéd fogalma igen sokrétű. Magába foglalja többek között a Btk. által közösség elleni izgatásnak nevezett cselekményeket, az önkényuralmi jelképek használatát, a konkrét személyekkel szembeni gyűlölködő rágalmozást, becsületsértést és a „mindenkihez” szóló általánosító rasszista kijelentések közlését. A büntetőjog biztosít eszközöket arra az esetre, ha a rasszista kijelentés az elhangzás körülményei folytán erőszak közvetlenül jelenlévő, valóságos veszélyével és egyéni jogok sérelmével fenyeget. A gyűlöletre uszítás az

erőszak érzelmi előkészítését jelentő értelmezése a bírói gyakorlatban következetesen érvényesül [HGY 5. és 6. számú határozatok, BH 2005.246.].

Ennek megfelelően az ítélkezési gyakorlat is csak azon magatartást tekinti gyűlölet uszítására alkalmasnak, amely – akkor is, ha eshetőleges szándékú elkövetésről van szó – feltétlenül magába foglalja annak felismerését is, hogy a felhevített gyűlölet szélsőséges aktivitásba (intoleráns, kirekesztő, jogfosztó magatartásba, végső esetben erőszakos jellegű cselekvésbe) csaphat át. Ugyanakkor az erőszak érzelmi előkészítését még nem jelentő magatartásokra a gyűlöletre uszítás fogalmának kiterjesztése az alkotmányos értelmezés sérelmével járna.

A kérdéses újságcikk – figyelemmel arra, hogy a cikkből kitűnik az 1916-os megjelentetés, továbbá a szerzőnek az államhatalmon, politikai pártok körén kívülálló, nem azok nevében nyilatkozó volta is – annak ellenére, hogy a zárszóban a cigánykérdés, „mint megoldatlan probléma tekintetében, az egyre jobban elmérgeződő rákfénének a kivágását, orvoslását” veti fel – összességében sem alkalmas arra, hogy a benne foglaltakat ma megismerőket erőszakos cselekmény közvetlen kiváltásával fenyegető lenne.

A terhelt az eredeti formájában és szövegével közzétett cikkhez sem megjegyzéseket, sem bármilyen konkrét magatartásra vonatkozó felhívást sem fűzött. Ekként a cselekmény érzelmi előkészítésnek, gyűlöletre uszításnak nem tekinthető.

Ugyanakkor a harmadfokú bíróság rámutatott arra, hogy a kérdéses cikk olyan gyűlölködő és gyalázkodó nézeteket fejtett ki, amilyen nézetek később a II. Világháborúban megvalósult népiirtás, ezen belül a roma etnikumhoz tartozók sérelmére elkövetett népiirtás bekövetkeztében is közrehatottak. Kihelyezése a katonai bajtársiasság megsértésével történt, és az abban foglaltak a terhelt alakulatánál szolgáló roma katonatársainak emberi méltóságát, megbecsülését alapvetően sértette. A közzététel időszakában Magyarországon a roma etnikai kisebbség tagjai ellen, ezen közösséghez tartozásuk miatt (akkor még) ismeretlen elkövetők sorozatban követtek el emberöléseket. Azonban ezek a körülmények sem teszik megállapíthatóvá, hogy a terhelt magatartása közvetlenül fenyegető erőszakos cselekmények veszélyét idézte volna fel.

Pesti Központi Kerületi Bíróság 15.B.XIII.21265/2001/36.

Fővárosi Bíróság 20.Bf.9600/2004/11.

Legfelsőbb Bíróság Bfv.III.881/2005/6.

Az ítéleti tényállás lényege szerint 1999. február 13-án Budapesten, a Budai Várban a főváros 1945. február 13-i elestére emlékezve „Becsület Napja” néven különböző szélsőséges nézeteket valló nemzetiszocialista beállítottságú szervezetek tartottak demonstrációt, amelyen fellépett az A.C.A.B. nevű együttes. Az ügy IV. rendű terheltje énekelt, az V. rendű terhelt pedig basszusgitarozott. A „Nincs megbocsátás” című szám előtt a IV. rendű terhelt közölte a hallgatósággal, hogy elhangzik „egy dal a zsidókról és a kommunistákról”. A dalszövegben szereplő mondatokban hangzottak el: „Halált kívánok, nincs megbocsátás, elvágom a torkát, a végső megoldás. [...] Készül az ország, lángol a világ, [...] készülök én is, várom a percet, égek a bosszúvágytól.” Ezt követően a IV. rendű terhelt – a tömeggel együtt – náci karlendítéssel kísérve kiabálta: „Sieg Heil!”.

A „Keresztesek” című szám előtt az énekes bejelentette: „Olyan emberekről fogunk énekelni, akik megtették már azt, amit nekünk is meg kéne tenni, a keresztesekről, akik kíméletlenül kiirtották az ellenségeiket”, majd a zeneszám refrénjében azt énekelte: „Jézus gyilkos zsidók, eljött hát a végzet, nem tudok ellenállni a kereszt erejének! [...] Pogányok vérében gázolok, Jézus bocsánatát kérem, s rosszat is kell tennem a fajom, a fajom védem! [...] Hiába bújtok

férgek, meg van tetteitek bére, méltó helyre kerültök, kereszt tetejére! [...] Ősi ellenségeim megölhetem végre, irtom őket mindenütt, de soha nem lesz vége!” Az együttes fellépésének végén az énekes és a gitáros együttes előadásában elhangzott a „Fut a zsidó” kezdetű prózai szöveg: „Fussál, fussál büdös zsidó, úgy is utolérlek, esztendőre vagy kettőre szappan lesz belőled”.

Az A.C.A.B. együttest megelőzően lépett fel a Hunnia együttes, amelyben az ügy VII. rendű terheltje – az eljárás során felderítetlenül maradt társaival együtt – az „Ellenség” és a „Hail Victory” című számokat adta elő. Az előbbi számban hangzott el – egyebek mellett –, hogy: „1867-től kezdve benne vannak a magyar életben, [...] kezükben a hatalom, náluk van a pénz, szegény magyar, te csak remélsz! Ébredj magyar, ismerd fel az ellenséget, vedd észre végre, a választott nép gyűlöl téged! Harcoljunk együtt egy tiszta országért! [...] Itt van már kibuc, de nincsen magyar, ébredj nemzet, és egyet akarj!”

Az utóbbi szám szövegében pedig: „Ne kímélj senkit, aki nem fehér, győzni kell, küzdj a nemzetért!”

Az elsőfokú bíróság ítéletének jogi álláspontja szerint a koncerten elhangzott zeneszámok szövege a hallgatóság érzelmeire, ösztöneire koncentrált, és nem az értelemre, a józan ítélőképességre, ezáltal korántsem a zsidósággal, a kommunistákkal szembeni ellenérzés „művészi ábrázolása” volt, hanem alkalmas volt arra, hogy a jogfosztó, erőszakos cselekményekre felhívással a hallgatóságban a szenvedélyeket gyűlöletkeltő módon felszítsa, s ezáltal a köznyugalom megzavarására is alkalmas volt.

Ezért a terhelték, mint társtettesek a közösség elleni izgatás [Btk. 269. § b) pontjában meghatározott bűncselekményt] elkövették.

Közömbös, hogy a dalok lényegileg homogén gondolkodású, szubkultúrát alkotó nyilvánosság előtt hangzottak el, miként az is, hogy a dalok a hallgatóságból ténylegesen milyen reakciót váltottak ki.

A másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyó határozatában kifejtette, hogy a terhelték mindegyike ismerte az elhangzott dalok szövegét, és a műsor alatti magatartásuk a dalszövegekkel való érzelmi azonosságukat bizonyította. Ekként a terhelték nem a véleménynyilvánítás alkotmányos jogát gyakorolták a dalban kifejezetten vagy utalásszerűen meghatározott népcsoportokkal szemben, hanem – érzelmi előkészítéssel – e csoportok kirekesztésére, fizikai megsemmisítésére buzdították a nagyszámú hallgatóságot, a terhükre rótt bűncselekmény törvényi tényállásának valamennyi elemét hiánytalanul megvalósítva.

A Legfelsőbb Bíróság az ügy V. rendű és VII. rendű terheltje által benyújtott felülvizsgálati indítvány alapján lefolytatott eljárásban meghozott ítéletével az V. rendű terhelt tekintetében a megtámadott határozatokat hatályában fenntartotta.

Rámutatott, hogy a – Curia törvény értelmezésén nyugvó – következetes ítélkezési gyakorlat szerint a törvényben meghatározott elkövetési magatartás, a gyűlöletre uszítás akkor állapítható meg, ha a kifejtett magatartás gyűlölet kiváltására alkalmas. Ez esetben az elkövető túllép a szabad vélemény-nyilvánítás alkotmányos keretein azáltal, hogy kijelentéseivel, cselekményével olyan dühödt indulatokra sarkall a hallgatóság soraiban, amely a közrendet, köznyugalmat sértő erőszakos cselekményekbe csaphat át. Az V. rendű terhelt tevékeny közreműködésével előadott zeneszámok szövegében elhangzott, az irányadó tényállásban idézett mondatok, egyértelműen megfelelnek a gyűlöletre uszítás fogalmi ismérveinek. Függetlenül attól, hogy milyen „művészi kifejezési formát” öltöttek, alkalmasak voltak arra, hogy a nagyszámú hallgatóságban a szenvedélyeket olyan mértékig fokozzák, amelyből a kifejezésekkel célba vett és egyértelműen megjelölt emberi csoportok irányába

gyűlölet keletkezzék, s ezáltal felvetődjék a velük szemben való agresszív fellépés, s ezúton a köznyugalom megzavarásának lehetősége.

Ugyanakkor a VII. rendű terheltet az ellene társtettesként elkövetett közösség elleni izgatás büntette miatt emelt vád alól – bűncselekmény hiányában – felmentette.

A felmentő rendelkezést indokolva kifejtette, hogy a VII. rendű terhelt esetében a zenészi közreműködésével előadott dalszövegekben a gyűlöltre uszítás fogalmi ismérvei nem nyilvánultak meg. A tényállásban idézett szövegrészletek lényegében a szabad véleménynyilvánítás alkotmány-védte keretei között maradnak. Kétségtelen, hogy a tényállásban írt kirekesztő, ezért korántsem helyeselhető tartalmú szövegrészletes (az ott megjelölt embercsoporttal kapcsolatban) az ellenszenv kiváltására alkalmasak voltak, ugyanakkor a szöveg egésze a hallgatóság hangulatának, érzelmeinek oly mérvű felszítását nem eredményezte, amelyből gyűlölet keletkezhetett és ezáltal az – reálisan – a társadalmi rend és béke megzavarását eredményezhette volna.

2) Önkényuralmi jelkép használata

1978. évi IV. törvény 269/B. §

Pesti Központi Kerületi Bíróság 15.B.V.20772/2003/10.

Fővárosi Bíróság 22.Bf.8737/2005/2.

Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága Bfv.I.1117/2008/6.

Az elsőfokú bíróság Vajnai Attila terheltet bűnösnek mondta ki önkényuralmi jelkép használatának vétségében és ezért öt egy évre próbára bocsátotta.

A tényállás szerint a terhelt, aki a cselekmény idején a Munkáspárt alelnöke volt, 2003. február 21-én Budapesten, a Jászai Mari téren a délutáni órákban a párt által szervezett rendezvényen, ahol a sajtó képviselőin kívül mintegy 30-50 fő volt jelen, a ruházatán elhelyezett öt cm átmérőjű vöröscsillagot megmutatta, és azt a helyszínt biztosító rendőrjárőr intézkedéséig láthatóan viselte.

Az elsőfokú bíróság indokolása szerint az önkényuralmi jelkép használatát tiltó törvényi rendelkezés (1) bekezdése – egyebek között – a vöröscsillag terjesztését, nagy nyilvánosság előtti használatát, vagy közszemlére tételeit – amennyiben súlyosabb bűncselekmény nem valósul meg – pénzbüntetéssel rendeli büntetni.

A másodfokon eljáró Fővárosi Bíróság – az eljárás felfüggesztése mellett – az ügyet az Európai Közösséget alapító Szerződés 234. cikke alapján előzetes döntéshozatal céljából – a hátrányos megkülönböztetés tilalmának, mint alapvető közösségi jogi alapelvnek az értelmezése végett – az Európai Közösségek Bírósága elé terjesztette arra figyelemmel, hogy az Európai Unió több tagállamában a baloldali pártok legálisan használt jelképe a vöröscsillag. Az Európai Közösségek Bírósága azonban közölte, hogy a kérdés megválaszolása nem tartozik a hatáskörébe.

A Fővárosi Bíróság ekként az elsőfokú bíróság ítéletét helyes indokai alapján helybenhagyta.

Vajnai Attila terhelt az Emberi Jogok Európai Bíróságához a Magyar Köztársaság ellen benyújtott kérelmében (33.629/06. szám) arra hivatkozott, hogy a nemzetközi

munkásmozgalom jelvényének viselése miatti elítélése az Emberi Jogok Európai Egyezménye (Róma, 1950.) 10. cikkelyét megsértve jogtalan beavatkozást jelent a véleménynyilvánítás szabadságához fűződő jogába:

Mindenkinek joga van a véleménynyilvánítás szabadságához. Ez a jog magába foglalja a véleményalkotás szabadságát és az információk, eszmék megismerésének és közlésének szabadságát országhatárokon tekintet nélkül és anélkül, hogy ebbe hatósági szerv beavatkozhasson [10.cikk.1.].

E kötelezettségekkel és felelősséggel együtt járó szabadságjogok gyakorlása a törvényben meghatározott, olyan alakszerűségeknek, feltételeknek, korlátozásoknak vagy szankcióknak vethető alá, amelyek szükséges intézkedéseknek minősülnek egy demokratikus társadalomban a zavargás vagy bűnözés megelőzése, vagy mások jogainak védelme céljából [10.cikk.2.].

Az Emberi Jogok Európai Bírósága (második szekció) a 2008. július 8-án kelt és 2008. október 8-án véglegessé vált ítéletével megállapította, hogy a Magyar Köztársaság megsértette az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságok védelméről szóló Római Egyezménynek a véleménynyilvánítás szabadságára vonatkozó 10. cikkét, és indokolásában kifejtette, hogy:

Az önkényuralmi jelképek használatának korlátozása a Magyar Köztársaság részéről ugyan az előreláthatóság követelményének megfelelő szabályozással történt (az ítélet 31.pontja), azonban az Egyezmény 10. cikkének (1) bekezdésében oltalmazott véleménynyilvánítás szabadságának az e törvénnyel megvalósult korlátozására egyértelmű és nyomós társadalmi szükséglet nem állott fenn (58.p.)

A vöröscsillag ugyanis nem tekinthető kizárólag az önkényuralmi rendszert reprezentáló jelképnek, hanem „ a tisztességesebb társadalomért küzdő nemzetközi munkásmozgalom”, valamint egyes – több tagállamban aktívan működő – törvényes politikai pártok szimbóluma is (52. pont).

Miután a magyar jog kísérletet sem tesz arra a különbségtételre, a jelkép többértelműsége folytán a tiltás egy demokratikus társadalomban túlzottan széleskörű (54.p). Az adott jogi szabályozás nem kívánja meg annak igazolását, hogy a jelkép használata valóban önkényuralmi propagandának minősül-e, így a tiltás a különbségtételt nem ismerő vonása miatt elfogadhatatlanul széleskörű, s nem tekinthető olyannak, amely egy demokratikus társadalomban elismert, nyomós társadalmi szükségletnek felel meg.

A Legfelsőbb Bíróság a legfőbb ügyész által, valamint a terhelt által védője útján benyújtott felülvizsgálati indítványok alapján a Vajnai Attila terheltet az ellene önkényuralmi jelkép használata miatt emelt vád alól – lényegében az EJEB ítélet indokolásával egyezően, bűncselekmény hiányában – felmentette.